

18. Увод у Књигу о Јову

Предмет: Увод у Стари Завет

доц. др Ненад Божовић

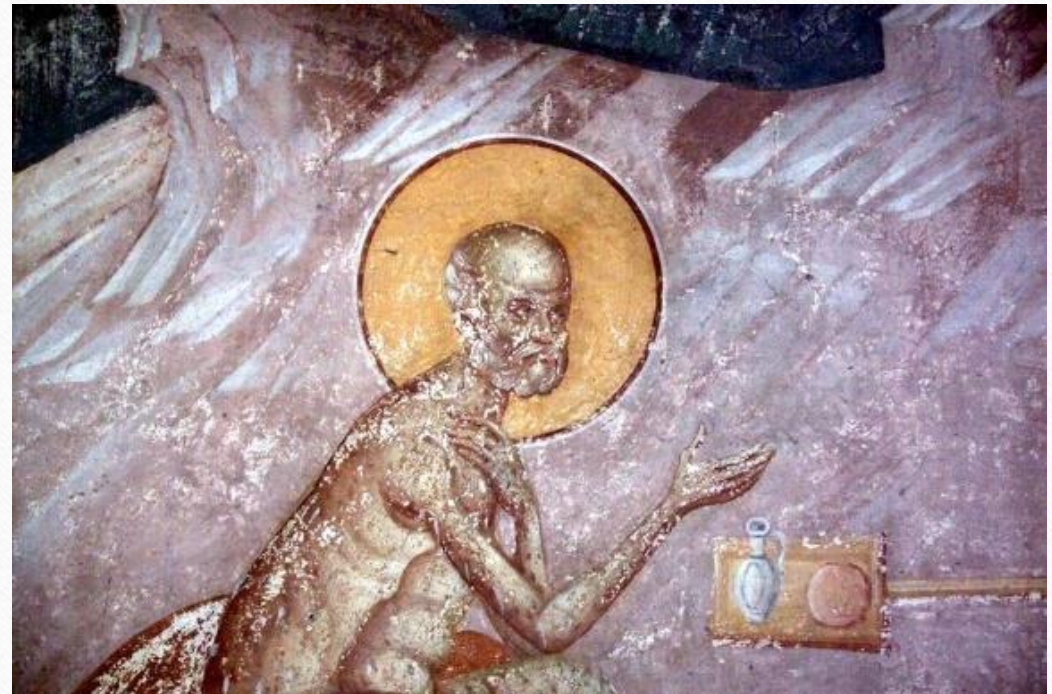
Београд, 21.03.2024.

Литература

- М. Ердељан, *Посебан увод у Свето Писмо*, Фоча-Београд 2008, 115-118.
- W. Harrington, *Uvod u Stari Zavjet*, Zagreb 1993, 279-282.
- Епископ Атанасије Јевтић, [Теодицеја у Књизи о Јову](#) (предавање ПБФ 2016)
- *Ancient Christian Commentaries on Job*, Vol. VI (ed. T. Oden), Illinois 2006.
- Џон Дрејн, Увођење у Стари Завет, Слио, Београд 2006, 137, 141-143, 315-317.
- Митрополит загребачко-љубљански Јован, Смисао страдања праведника по књизи о Јову.
- Методије Муждека, Месијански псалми и Књига о Јову, Манастир Благовештење.

УВОД

- Назив књиге је по главном јунаку у књизи – Јову
- Спада у ред најзначајнијих дела и светске књижевности са Дантеовом „Божанственом комедијом“ и Гетеовим „Фаустом“, једна је од најчитанијих и најцитиранијих дела светске литературе
- Поставља питање: Зашто праведник страда?
- Проблем се разматра кроз дијалоге и ликове у књизи

Композиција књиге

- Књига се може поделити на три дела
- 1. Пролог (глава 1-2)
- 2. Поетски део (3, 1- 42, 6)
- 3. Епилог (у прози, глава 42)

Пролог – глава 1

- Описује се Јовово богатство: десеторо деце (седам синова и три кћери), бројност у стоци
- Јов припада људима са истока – опис његове куће и имања јесте опис једног шеика (место Едом, неки сматрају Арабија, а неки Египат), град Уз није локализован
- Јовова праведност: „Бијаше човјек у земљи Узу по имену Јов; и тај човјек бијаше добар и праведан, и бојаше се Бога, и уклањаше се ода зла“ (1, 1)

Заплет

- „А један дан дођоше синови Божји да стану пред Господом, а међу њих дође и Сатана.“ (1, 6); Сатана тврди да је Јов добар и праведан зато што му је Бог дао многа добра, а да не би такав био да је другачије („псоваће те у очи“) и Бог допушта Сатани да искуша Јова, односно истрајност у понобожности
- У кратко време Јов прима лоше вести: слуге и стада напали су Савејци и Халдејци, а децу је изгубио због велике олује која је изазвала рушење куће у којој су обедовали његови синови и кћери
- Јов: „Го нам изашао из утробе матере своје, го ћу се и вратити онамо. Господ даде, Господ узе, да је благословено име Господње. Уза све то не сагријеша Јов, нити рече безумља за Бога.“

Пролог – глава 2

- Понавља се анђелски сабор пред престолом Господњим и поново се појављује Сатана
- Господ допушта Сатани да се Јов и даље куша телесним болестима, али душу му не дира, Јов оболева од кожне болести и струже се црепом
- Слабост Јовове жене: „И рече му жена: хоћеш ли се још држати добротe своје? Благослови Бога, па умри. (превод Милин: Нагрди Бога па умри) А он јој рече: говориш као луда жена; добро смо примали од Бога, а зла зар нећемо примати? Уза све то не сагријеси Јов уснама својим.“
- Завршетак поглавља: долазак три пријатеља Елифас Теманац, Софар Намаћанин и Вилдад Сушанин
- Откуд Сатана пред престолом Господњим?

Фреска Јов на ђубришту
– манастир Грачаница
1320.

Ο ΙΩΒ ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΟΤΥΡΙ

ЈОВОВА ТУЖБАЛИЦА – ГЛАВА 3

- Јов се жали пријатељима, тута га ипак сустиже
- „Не било дана у који се родих, и ноћи у којој рекоше: роди се дечак!“ (3, 3)
- „Зашто не умријех у утроби? не издахнух излазећи из утробе? Јер бих сада лежао и почивао; спавао бих, и био бих миран“
- Старозаветне есхатолошке представе: „Онђе безбожници престају досађивати, и онђе почивају изнемогли, И сужњи се одмарају и не чују гласа настојникова. Мали и велики онђе је, и роб слободан од свога господара.“ – слика шеола (ада)
- Очекивање смрти као ослобађања и животна тескоба: „Зашто се даје видјело невољнику и живот онима који су тужна срца? Који чекају смрт а ње нема, и траже је већма него закопано благо?“
- „Народ је овај умирати свико у смрти својој да нађе лијека“ (Шантић, Ми знамо судбу)
- Јер прије јела мојега долази уздах мој, и као вода разљева се јаук мој. Јер чега се бојех дође на мене, и чега се страхаш задеси ме. Не почивах нити имах мира нити се одмарах, и опет дође страхота.

Разговор са пријатељима

- Троструки дијалог распоређен 4-14, 15-21, 22-27
- Елифас Теманац: „Гле, учио си многе, и руке изнемогле кријепио си; А сада кад дође на тебе, клонуо си; кад се тебе дотаче, смео си се. Није ли побожност твоја била уздање твоје? и доброта путова твојих надање твоје? Опомени се, ко је прав погинуо, и гдје су праведни истријебљени?“
- „Гле, благо човјеку кога Бог кара; и зато не одбацуј карање Свемогућега. Јер он задаје ране, и завија; он удара, и руке његове исцјељују.“
- Поента Елифасовог говора: он тврди да мора да постоји грех који је учинио Јов па га је зато задесила несрећа

Codex Sinaiticus Graecus 3 – 11. век

ЈОВОВ ОДГОВОР ЕЛИФАСУ – ГЛАВА 6

- Јов каже да није учинио неправду и моли да му укажу на то шта је тачно учинио
- Прегледајте; да не буде неправде; прегледајте, ја сам прав у том. Има ли неправде на језику мојем? не разбира ли грло моје зла? (6, 29-30)

ЈОВОВА МОЛИТВА – ГЛАВА 7

- „Додијало ми је и нећу вечно живети. Остави ме јер су ми дани празни. Шта је човек да га тако много цениш и бринеш о њему? Свако јутро га походиш и стално га провераваш. Кад ћеш скренути поглед с мене да прогутам пљувачку своју? Згрешио сам. Шта да чиним теби, чувару људи? Зар не можеш да ми опростиш грех мој и да обришеш преступ мој? Лећи ћу у прах и, кад ме потражиш, нећу постојати.” (7, 16-21)
- Јов ипак мисли да је негде погрешио, моли Бога да такав грех обрише

Говор Вилдада Сушанина – глава 8

- Поента Вилдадовога говора: његова деца су страдала због њиховог греха, Јов не треба да се узнемирава и не сме се сумњати у Божију правду
- „Зар је суд Божји погрешан? Или Свемогући изврће правду? Ако су деца твоја њему сагрешила, предаде их греху њиховом.“

Јовова „расправа“ са Богом – глава 10

- Глава 9 – Вилдадове речи га делимично теше, али наставља са тужбалицом у гл. 10
- 2Обраћам се Богу: ‘Немој да ме осудиш! **Каж ми за шта ме осуђујеш?** 3Зар је добро да ме притискаш, да одбацујеш дело руку својих, а прихваташ савет зликоваца?4Јесу ли твоје очи телесне? Гледаш ли као што види човек? 5Јесу ли твоји дани као дани човечји, а године твоје као век људски 6 па истражујеш кривицу моју и испитујеш грех мој? 7Ти знаш да нисам крив и да не могу да се избавим из руке твоје. 8Руке твоје су ме створиле и начиниле, зашто ме уништаваш?’

Говор Софара Намаћанин – глава 11

- „4. Ти си рекао: ‘Моје схватање је исправно, и чист сам у очима твојим.’
5Међутим, кад би Бог хтео да говори, устима својим да ти одговори, 6Да ти саопшти тајне мудрости, којих је двоструко више, схватио би да те Бог прекорева мање него што су недела твоја.
- Софар и даље инсистира да је Јов згрешио и да има поверења у Божију мудрост

Љутити одговор Јова Софару и пријатељима - глава 12-13

- „1Ето, све је то видело око моје и уво моје чуло и разумело. 2Шта ви знате, знам и ја, ни у чему нисам мањи од вас. 3Ипак, говорио бих са Свемогућим, радо бих се правдао пред Богом. 4Јер ви сте ковачи лажи, ви сте бескорисни лекари. 5Ко би учинио да заћутите, тад бисте постали мудри.“
- Јова тражи да разговара са Богом, да се са њим расправи: „15. Ето, и да ме убије, уздаћу се у њега, али бранићу пред њим пут свој.“

Елифасов говор – Глава 15

- Елифас прекореваш Јова за тешке речи и роптање према Богу
- „4.Ти чак уништаваш страх од Бога и укидаш поштовање Бога.“
„13.Окрећеш против Бога дух свој и уста твоја говоре такве речи!“
- Елифас је уверен да је Јов ипак згрешио: „35Који злом зачну, рађају несрећу и превару носе у утроби својој.“
- Читаоцу се чини да Јовви пријатељи имају право, али ми од почетка знамо да је Јов праведан

Оштар Јовов одговор Елифасу и наставак тужбалице – Глава 16-17

- „2. Слушао сам таквих много, јадни сте ми ви тешиоци. 3Јесу ли при крају празне речи? Шта те тера да ми тако одговараш?“

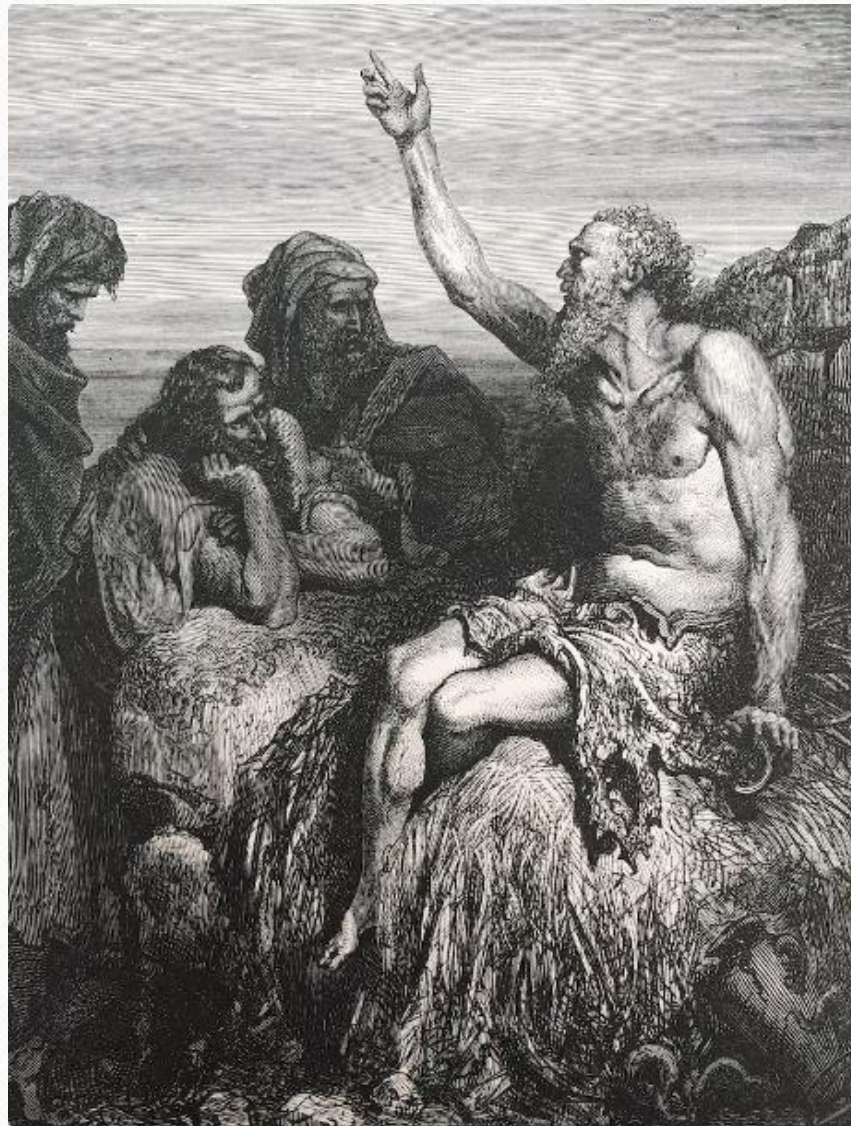
Глава 18 – други Вилдадов говор, опис беззаконика

- Глава 19 – Јов и даље тражи одговор од Бога где је погрешно и зашто страда: „4. Ако сам заиста порешно, сам носим погрешку. 5Хоћете ли да се нада мном уздигете и срамоту моју докажете? 6Знајте: Бог ме је оборио и мрежом својом обмотао. 7Ево, вичем на неправду – нема одговора! Вапим – нема суда!“
- Глава 20 – Софар понавља – казна стиже безбожнике

Глава 21

- Јов сматра да има случајева када праведник страда, а грешник благује:
- „7Зашто зликовци опстају, старе и богате се? 9 У кућама њиховим мир влада, прут Божји није над њима. 11Деца им трче као јагањци и младеж поскакује. 12Они певају уз бубањ и харфицу, веселе се уз звук свирале. 13Проводе срећно дане своје и лако у подземље одлазе.“
- „23Неко умире у потпуном благостању, миран и срећан. 24. Корита су му пуна млека, а кости пуне сржи. 25Други пак умире ојаћене душе, није окусио срећу. 26Обојица леже заједно у земљи, обојицу црви прекривају.“

Густав Доре, Јов и пријатељи –
1870.

Глава 22-23

- Глава 22 – Елифас прекореваша Јова због ових речи и позива га на покајање
- Глава 23 – Јов опет прижељкује Божији суд
- 6 Да ли би се он тако моћан расправљао са мношвом? Не, он би ме саслушао. 7 Тамо би праведник могао да се расправља с њим и пред својим судијом би се ослободио заувек.

Глава 24-27

- Глава 24 - Опис дела безаконика и њихов крај
- Глава 27 - 2,,Нека је жив Бог, који ми је парницу моју одбацио, и Свемогући, који ми је душу ојадио! 3Док дишем и док је дух Божји у ноздрвама мојим, 4Неће усне моје говорити неправду, нити ће лагати језик мој. 5 Не дао Бог да се слажем с вама, до задњег даха бранићу невиност своју. 6Чврсто стојим у праведности својој и нећу је напустити, ниједан дан ми не осућује срце моје.

Химна мудрости – Глава 28

- Како је мудро све створено
- Одакле долази мудрост? „23Једини Бог зна пут њен, он њено место познаје. 24До краја света он види и све под небом гледа. 25Кад је ветру тежину одређивао, кад је мером воду ограничио, 26Кад је киши време одређивао, и правац муњи и грому, 27Још онда је њу видео и објавио, уредио је и засновао. 28Потом је човеку рекао: ‘Ето, страх Господњи је мудрост и уклањање од зла разборитост.“
- Песма о неиспитљивости Божије мудрости – увод у Божији одговор у поглављу 42

Говор младог Елилуја – глава 32-37

- Елијуј, син Варахилов из Вуза, из рода Рамова, разгневи на Јова што се сматрао праведним пред Богом. 3Он плану гневом и на три пријатеља што не осудише Јова иако су га оптуживали. 4Елијуј је чекао да проговори Јову јер су они били старији од њега.
- „12Ево, у овом ниси у праву: Бог је већи од човека. 13Зашто се препиреш с њим што ти на сваку реч не одговара? 14Бог говори једном, па други пут, али се не примећује. 15У сну, у вићењу ноћном, кад тврд сан падне на људе и док на постељи спавају, 16Тада говори на уво људима, плаши их и опомиње 17Да би одвратио човека од недела и од охолости га сачувао. 18Тако од провалије душу његову спасава и живот његов од стреле.“

Говор младог Елилуја – глава 32-37

- 36Ех, кад би се Јов испитао до краја, јер говори као људи неразумни.
37Он на грех свој додаје и побуну, руга нам се и на Бога хули.”
- Елилуј сматра да је Јов несвесно нешто згрешио, али је згрешио

Поука Елилујевих говора

- Осим тога, Елилујеви говори сматрају да страдања имају васпитни значај јер чувају човека од гордости
- Разлика између пролога и поетског дела: у прологу Јов је смирени страдалник, а у након тога постаје борац који устаје и пада, склон је роптању и малодушности, али и хвали и вери
- Пролог има педагошко-паренетски карактер – Јов је пример за углед, а поетски део је исповест борца који иде трновитим путем
- **Смисао бола и патње – јачање карактера и јачање вере (ни скулптура не постаје од неотесане стене без оштрих удараца длета)**

Прво Божије јављање – Глава 38-39

- 1Тад одговори Господ Јову из вихора говорећи: 2„Ко је тај који промисао замрачује речима без смисла? 3Опаши бокове своје као јунак. Ја ћу те питати, а ти објашњавај. 4Где си био кад сам земљу утемељио? Кажи ако ти је знање разумно. 5Ко јој је одредио мере да их ти знаш? Ко је преко ње уже растегао? 6На чему јој стоје темељи? Ко јој је угаони камен поставио? 7Док су клицале звезде јутарње, узвикивали су синови Божји.
- 33 Знаш ли законе неба? Можеш ли утицати на земљу?
- Милин: 31. Можеш ли да свежеш Влашиће и развежеш споне Ориону? Влашићи – звезде у сазвежђу Тауруса – у грчкој зване Плејаде
- Глава 39 – са небеса прелази се на земљу и живи свет и његове законе
- Божији говори су одраз библијске космологије и стоје напоредо са Пост 1-2 и Пс 103

Друго Божије јављање – Глава 40-41

- Јов се каје
- 1Тада Господ одговори Јову говорећи: 2„Хоће ли тужитељ са Свемогућим да се препире? Ко пребацује Богу, нека одговори!” 3Јов одговори Господу говорећи: 4„Ево, ја сам сувише мален. Шта да ти одговорим? Руком својом затварам уста своја. 5Једном сам причао и нећу више одговарати. Други пут сам говорио и нећу наставити.”

ЈОВОВ ОДГОВОР БОГУ

- Ја сам говорио, али нисам разумевао,
- било је чудесно да бих схватио.
- Ушима сам слушао о теби,
- а сад те је видело око моје.
- Зато поричем и повлачим се.”

ЕПИЛОГ – глава 42

- Бог укорева Јовове пријатеље и налаже им да принесу жртву и да их неће казнити само због слуге својег Јова
- Укоравање пријатеља је укоравање традиционалног схватања да је болест и несрећа казна за грех (етички рационализам Јовових пријатеља)
- Некад су судови Божији неиспитљиви па и праведник страда
- Јов на крају није добио одговор на питање зашто страда – али се скрушио пред величином Божијом – умирио се и прихватио своје стање и то му је срце испунило миром
- **Страдалник свој мир налази у сусрету са живим Богом**

-
- Милош Ердељан, поука

Књиге о Јову

Каква се идеја хтела изразити Књигом о Јову? Хтело се показати да је традиционална јеврејска догма о одмазди непотпуна, одн. нетачна, а што заступају пријатељи Јовови (= етички рационализам), док Јов у својим доживљајима и говорима показује другачији пут, пут који му је открио другачији однос према Богу и према себи самоме (тј. своме животу).

За Јова су његова страдања постала извор за ново доживљавање Бога и дубље религиозно-морално сазнање. Јов је свестан своје невиности, али му то пријатељи не признају. Због тога се са титанском жудњом обраћа самоме Богу тражећи од Њега потврду своје невиности. Јов жели сусрет са Богом који му је последња утеха. Та му се жеља и испуњује: он буде удостојен теофаније, која му доноси унутарњи мир (Јов 42,5). Тај Бог је узвишенији него што су га замишљали (и) Јов и његови пријатељи: Он је неисказани господар над свим творевинама, мудрост је Његова недокучива, Он је исувише велик и узвишен да би се човек могао с Њим препирати о својој судбини; пред Њим је јадање Јова замукнуло; Јов се смерно клања пред величанством Божјим признајући да је из незнања говорио против Њега.

Међутим, смисао Јовових страдања и даље остаје тајна. Страдалник налази свој душевни мир у сусрету са живим Богом. Ово (страдање Јова) је старозаветна илустрација новозаветног блаженства: „Блажени чисти срцем, јер ће Бога видети“ (Мт 5,8).